

EMLÉKEZTETŐ

AZ EISZ PROGRAMTANÁCS 2016. OKTÓBER 7-I ÜLÉSÉRŐL

Helyszín: Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ, 2. emelet, Konferenciaterem

Jelen vannak: A Programtanács szavazati joggal rendelkező tagjai – a jelenléti ív szerint (mellékelve)

Meghatalmazások:

Dudás Anikó, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tudományszervezési referense meghatalmazta Figula Anikót, a Széchenyi István Egyetem Egyetemi Könyvtár igazgatóját

Dr. Izbéki Ferenc, a Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház orvos igazgatója meghatalmazta Szemenyeiné Rideg Ágnes, az intézmény Orvosi Könyvtárának könyvtárvezetőjét

Kovácsné Koreny Ágnes, az Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgató-helyettese meghatalmazta Szabóné Bur Gabriellát, az intézmény Szerzeményezési és Feldolgozó Osztály osztályvezetőjét

Ormos Pál, az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont főigazgatója meghatalmazta Patkósné Hanesz Andreát, az intézmény könyvtárvezetőjét

Tózsér Istvánné, a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár igazgatója meghatalmazta Horváth Istvánt, az Országos Idegennyelvű Könyvtár főigazgató-helyettesét

A Programtanács tanácskozási joggal rendelkező tagjai:

Véber János, szakmai tanácsadó – MTA Titkárság Kutatóintézeti Főosztály

Urbán Katalin, osztályvezető – EISZ Titkárság

Nem vett részt:

Kálóczi Katalin, főigazgató – Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár

Szigeti Gyula Péter, kutatás-fejlesztési elnökhelyettes – Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal

Fonyó Attila, közigazgatási tanácsadó – Emberi Erőforrások Minisztériuma Felsőoktatásért Felelős Államtitkárság

Meghívott vendégek:

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kultúráért Felelős Államtitkárság részéről:

Margit István, Vigh Andrea főosztályvezető meghatalmazásával

Az MTA Titkárság Kutatóintézeti Főosztály részéről: Jenes Barnabás, főosztályvezető

Az MTA Titkárság Jogi és Igazgatási Főosztály részéről: Dr. Regős Ákos

Az MTA Titkárság Vagyongazdálkodási és Közbeszerzési Osztály részéről: Dr. Nyerges Éva, osztályvezető

valamint:

Az MTA KIK részéről: Gaálné Kalydy Dóra, általános főigazgató-helyettes, Holl András, informatikai főigazgató-helyettes és Jakócs Tamás, gazdasági igazgató

Az MTA TTO részéről: Soós Sándor, osztályvezető

Az EISZ Titkárság részéről: Baráth Eszter, Beke Bálint, Dániel Ágnes, Dér Ádám, Lencsés Ákos

Monok István, a Programtanács elnöke megnyitotta az ülést és köszöntötte a megjelenteket.

A javasolt napirend:

1. Ügyrendi kérdések
2. Jogi keretmegállapodás
3. Konzorciumok 2017-ben
4. EISZ stratégia 2017-2020 – vitaanyag

A jelenlévők a javasolt napirendet kézfeltartással egyhangúlag elfogadták.

1. Ügyrendi kérdések

Monok István megköszönte a Programtanácsnak, az intézményeknek és az EISZ-nek a munkát és a határidők betartását, melynek következménye, hogy nagyon pozitív a visszajelzés az eladók részéről is a fizetési fegyellemmel kapcsolatban. Elmondta, hogy a három évvel ezelőtti állapothoz képest egy évvel előrejött a fizetés. Az ideális állapot továbbra is az lenne, ha tényleges előfizetésre kerülne sor. A többlépcsős adminisztráció, amely leginkább az egyetemeken van jelen, lassítja a határidők betartását. A könyvtárvezető és a gazdasági apparátust felügyelő kancellár közötti jó kommunikáció sokat segíthet.

Egy másik fontos pontja az ügyrendi kérdéseknek az, hogy éppen egy éve kezdte meg munkáját a Programtanács, melynek tagjait az MTA elnöke kérte fel a munkában való részvételre. Az egyes tagok nem a saját intézményüket, hanem különböző intézményi köröket képviselnek. Vannak olyan intézményi körök, amelyek elégedetlenek a képviseletükkel, mert a kommunikáció nem

megfelelő. Ha ezek az intézményi csoportok változtatni szeretnének a képviselőikön, azt a Programtanács elnökének írt levéllel kezdeményezhetik. A képviselőket ellátó programtanácsi tag is jelezheti, ha elfoglaltságai miatt nem tudja a továbbiakban ellátni ezt a feladatát.

A jelenlévő programtanácsi tagok egyetértettek a lehetőséggel.

Urbán Katalin elmondta, hogy az ügyrendben nincs szabályozva ez a kérdés. Felteszi a kérdést, hogy módosítsák-e e miatt az ügyrendet, vagy várják meg, hogy egyáltalán kívánják-e élni ezzel a lehetőséggel.

Holl András elmondta, hogy minden ügyrend esetében érdemes egy év után megvizsgálni, hogy jól működik-e. Érdemesnek tartja bevenni az ügyrendbe azt is, hogy mennyi időre szóljanak a megbízások és milyen mechanizmusa legyen az esetleges visszavonásnak.

Heuer Orsolya megerősítette, hogy az akadémiai elnöke nevezte ki a tagokat, szükség esetén ki fog nevezni egy másik tagot. A helyettesítésről pedig esik szó az ügyrendben.

2. Jogi keretmegállapodás

Monok István megköszönte mindhárom jogász kollégának: dr. Nyerges Évának, dr. Regős Ákosnak és dr. Heuer Orsolyának a konstruktív, tevőleges segítségét, amelyet a megállapodás jogszerű összeállításában nyújtottak. Kérte a keretmegállapodás elfogadását. A jelenlévő programtanácsi tagok kézfeltartással egyhangúlag elfogadták a keretmegállapodást.

3. Konzorciumok 2017-ben

Urbán Katalin elmondta, hogy az EISZ Titkárság a most elfogadott keretmegállapodást a következő héttel kezdődően el fogja küldeni minden előfizető intézménynek. A következőkben összefoglalta, hogyan alakul az EISZ munkaterve.

- Az idei év során kerül sor a jogi keretmegállapodás aláírására minden tagintézménnyel. Egyéni megállapodás keretében lehetőség adódik arra, hogy az egyes intézmények, itt elsősorban a magánegyetemek körére lehet gondolni, egyedi igényeiket is jelezzék.
- Novembertől elindulnak a 2017-es előfizetésekre vonatkozó közbeszerzési eljárások a beérkezett megrendelő nyilatkozatok alapján.
- 2017 első negyedévében kerülnek megkötésre a tárgyévi előfizetői megállapodások. 2017 második negyedévéől megkezdődnek a számlázások is. Továbbra is megmarad a részletfizetés lehetősége, negyedéves vagy féléves fizetés is lehetséges, de akár adatbázisra vagy adatbázis-csoportra lebontott számlák is készülhetnek, abban az esetben, ha egyes tartalmak pályázati forrásból kerülnek kifizetésre. Arra is van lehetőség, hogy az idei maradványpénzből egy intézmény a következő évi előfizetésébe előre fizessen. Ez a 2017-es szakasz 2018. március 31-én fog véget érni, addig kell elszámolni az árfolyam-különbözettel.
- 2017. március-áprilisában a 2018-ra vonatkozó igényfelmérő ívek kerülnek kiküldésre. Az igényfelmérés alapján előzetes tárgyalások kezdődnek el a kiadó és szolgáltató cégekkel. Ebből kialakulnak azok a várható előfizetési díjak, amelyek jövő ősszel a megrendelő nyilatkozatokon fognak szerepelni.

Remélhetőleg ki fog alakulni egy hosszú évekre szóló olyan ritmus, amely jó lesz az intézményeknek, mert megszokják, hogy ugyanaz a munkafázis mindig ugyanakkor történik, az évek ugyanabban a szakában. Ez így sokkal jobban tervezhető. A kétéves előfizetések esetén, amikor 2017-2018-ra szerződünk, ez a tartalom nem jelenik meg a 2018-as megrendelő nyilatkozatban.

A megrendelő nyilatkozatoknak október 3. volt a visszaküldési határideje. Az október 6-i állapotnak megfelelően készítettünk a kollégáimmal egy összefoglalót. Két intézménycsoport haladékat kapott a nyilatkozatok visszaküldésére. Az egészségügyi intézmények és az MTA intézetei esetében még nem véglegesek a számok. Az egészségügyi intézmények esetében Mátyus Mária ezredes asszony és Izbéki Ferenc főorvos úr sok munkát fektetett abba, hogy az EISZ Titkársággal együttműködve egy beadványt tesznek és lobbiznak az egészségügyi tárcánál annak érdekében, hogy a szakmailag indokolt adatbázisokhoz hozzáférjenek a kórházak, mert önerőből ezt nem tudják kigazdálkodni. Izbéki főorvos úr most azért nincs jelen, mert ebben az ügyben jár el. Október 26-ig van még lehetőségük az egészségügyi intézményeknek a nyilatkozatuk visszaküldésére. Addig kialakul, hogy az egészségügyi tárca tud-e adni egy olyan típusú céltámogatást, mint amit az Oktatási Államtitkárság most már harmadik éve beletesz a felsőoktatás számára.

Ugyanígy határidő hosszabbítást kaptak az Akadémia kutatóintézetei. Tegnap volt vendége a Könyvtár vezetőségének és az EISZ Titkárságnak Jenes Barnabás főosztályvezető úr, akinek bemutattuk azt a szakmai anyagot, hogy milyen pluszforrásra volna szüksége az akadémiai intézeteknek, hogy fenn tudják tartani az eddigi megrendelésük szintjét, illetve, hogy az indokolt tartalmakat továbbra is előfizethessék. Itt is várjuk az Akadémia válaszát és itt is október végéig van határidő.

A többi intézménycsoport esetében láthatóak a számok. Az államigazgatási intézmények a legfegyelmeltebbek, mindenki visszaküldte határidőre a nyilatkozatot. A felsőoktatási intézmények közül összesen egy nem küldte vissza. A közkönyvtárak közül összesen még négy nem küldte vissza, a levéltárak közül szinte mindegyik, a múzeumok is szinte mind visszaküldték, a nonprofit

kutatóintézetek közül még négy nem küldte vissza, de közülük van, aki megszüntetés alatt áll, tehát érthető, ha nem tud válaszolni. A sakkönyvtárak közül négy még nem küldött, nyolc már küldött.

Az elküldött és feldolgozott nyilatkozatok alapján bemutatja, mely adatbázisok esetében lehet konzorciumot alakítani 2017-ben. A lista az EISZ honlapján megtekinthető.

A Programtanács véleményét kérdezte azon adatbázisok esetében, ahol nem érkezett be négy intézményi megrendelés. Olyan tartalmakról van szó, amelyek szolgáltatójával mindenképpen lefolytatjuk a közbeszerzési eljárást más tartalomra. Arról kell dönteni tehát, hogy ha így is, úgy is lesz EBSCO-tender vagy lesz SKS-tender, akkor vegyük-e bele azokat a tartalmakat, amelyekre három intézmény jelentkezett. Az Alexander Street, a BMJ, az InCites, az IOPScience, a Philosophers' Index és a Royal Society of Chemistry adatbázisokról van szó. Mindegyik fontos szakirodalmi adatbázis, és segítség lenne az intézményeknek, ha nem nekik kellene foglalkozni a beszerzéssel, és így konzorciumi áron tudjuk megvenni, ha önállóan szerződnek, akkor magasabb az ár. Erről kérjük, hogy döntsenek.

Monok István hozzátette, hogy ez plusz munkát jelent az EISZ Titkárságnak és a segítő jogászoknak, de az intézmények ezt valószínűleg nem ellenzik.

A tagok kézfeltartással, egyhangúlag elfogadták a javaslatot.

Kokas Károly felhívta a figyelmet arra, hogy olyan szoftverekre, amelyek kifejezetten tudományometriai elemzésre valók, egyes egyetemek előfizetnek széles körben. Ilyen pl. az InCites: olyan magas szintű gyakorlat és tudás kell a használatához, amely kockázatosá teszi, hogy az egyetemek széles felhasználói kör számára előfizessék ezt. Valójában a tudományometriában is jártas felső szintű döntéshozóknak vagy annak a kabinetirodájának célszerű ezt használni. Hamis illúzió az, hogy gyakorlat nélkül ezt használni lehet.

Urbán Katalin elmondta, hogy a jövő évi szakmai munkaterv középpontjában a bibliográfiai adatbázisok, illetve a tudományometriai tartalmak állnak. Ez a terv már régen megfogalmazódott, a Veszprémi Vándorgyűlésen a Bibliográfiai Szekcióban az EISZ már jelezte, hogy a következő, a Miskolci Vándorgyűlésen szeretne egy tematikus napot tartani ebben a témában. Az EISZ szeretne Soós Sándorral és a Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztállyal közösen egy ágendát kidolgozni, amely arról szólna, hogy hogyan lehetne azokat a nagy intézményeket felkeresni és közösen gondolkodni erről, ahol tényleg van értelme az ilyen tartalmak használatának.

Kokas Károly hozzátette, hogy Szegeden, az Egyetemi Könyvtárban egy szakértői mini csoportot hoztak létre, amelynek a tagjai mind PhD-sek, vagy természettudományból szereztek a fokozatukat. Ők teljesen másként látják ezt a területet, mint a bölcsészek, és nekik kifejezetten ez a véleményük, amit már ismertettek.

Holl András elmondta, hogy a hazai kutatási szférának, beleértve a felsőoktatást és az Akadémiát is szüksége van tudományelemző szoftverek használatára. Mivel kevés az a humán kapacitás, aki ezt használni is tudja, ezek az igények rendszeresen itt a Könyvtárnál kötnek ki. A Tudománypolitikai és Tudományelemző Osztály (TTO) kap megbízásokat, leginkább az EMMI-től, az NKFIH-től vagy az Akadémiától jönnek ezek a megbízások. Fontos lenne, hogy ezek a megrendelő szervezetek kössenek a Könyvtárral és ezen belül a TTO-val megfelelő együttműködési megállapodást, gondoskodjanak az adatbázis- és szoftverhátterek biztosításáról és járuljanak hozzá ahhoz, hogy a TTO kapacitását bővíteni lehessen, legalább egy plusz fő státuszra lenne szükség. Ez azzal is jár, hogy a TTO vásárolja meg ezeknek az elemző szoftvereknek és a mögöttük lévő adatbázisoknak a használati jogát, itt most az InCites-ről vagy a SciVal-ről van szó. Akkor tudják ezeket országos hatáskörrel használni, ha egy olyan licencet vesznek, amely ténylegesen az egész országra vonatkozik. Célszerű lenne egy licencet megvenni, amely feljogosítja az MTA KIK-et arra, hogy ne csak az MTA-n belüli adatokat elemezze, hanem az egyetemi körre kiterjedő adatokat is. Valószínűleg az egész ország jobban járna így, mintha minden egyetem külön-külön megveszi, olyan egyetemek is, amelyek esetleg helyben nem tudják megfelelően használni. Van olyan egyetem, ahol együttműködési megállapodás készül a TTO-val, ez konkrétan az ELTE. Lehet, hogy érdemes lenne ezt az EMMI vagy az NKFIH irányában kiszélesíteni és országos méretű együttműködéssé változtatni.

Szluka Péter megkérdezte, hogy az anyagban az InCites mint lehetséges konzorcium szerepel, ugyanakkor a SciVal, a konkurens pedig a biztos nem kategóriában van. Miért?

Urbán Katalin bemutatta a szakmai anyagból azt az oldalt, ahol azok az adatbázisok láthatók, ahol biztosan nem indul konzorcium. Elmondta, hogy SciVal esetében az Elsevier kikötötte az ajánlatában, hogy öt igénylő alatt nem lesz konzorcium, ezért a három itt nem lesz elég a nemzeti konzorcium megalakításához. Az Oxford University Press Journals esetében, ha csak a számokat nézzük, meglenne az intézményi szám, de itt az történt, hogy az OUP képviselői adtak egy indikatív ajánlatot az EISZ-nek egy adott tartalomcsomagra, majd utána elkezdtek felkeresni az egyes előfizetői intézményeket külön, és más tartalomcsomagokra

ajánlottak nekik más árat. Ebben az esetben, ha nem tudjuk meghatározni, hogy mi az értéke és mi a tárgya a beszerzésnek, akkor nem tudjuk lefolytatni sem. Egyébként is ezt inkorrekt magatartásnak tartjuk. Ezért úgy gondoltuk, ez maradjon meg az egyéni előfizetések szintjén, és az EISZ nem fogja felvállalni ezt a központi beszerzésben.

Felhívta a figyelmet Dér Ádám által készített grafikonokra, amelyeken az intézményi önrészek változása követhető nyomon.

Szász Károly kérte, hogy az intézményi önrészek legyenek teljesen transzparenssek. Fontosnak tartja, hogy egy előfizetői körön belül láthassák egymás önrészét az intézmények.

Urbán Katalin válaszában azt mondta, hogy ha a Programtanács megszavazza, ezek az adatok nyilvánossá tehető, jelszavas eléréssel a honlapon olvashatók lesznek.

Urbán Katalin bemutatta az ősszel indítandó 2017-re vonatkozó közbeszerzési eljárásokat. Felvetette annak a lehetőségét, hogy a nagy tenderekre meghívják a Programtanács tagjai közül egy-egy tagot, hogy szélesebb szakmai körben is megismerhessék, hogyan zajlik egy ilyen tárgyalás.

Felhívta a figyelmet arra, hogy éppen egy éve alakult a Programtanács, megköszönte a tagok eddigi munkáját. Elmondta, hogy az EISZ Titkárság is éppen egy éve áll fel ebben a formában. Bemutatta Beke Bálintot, az EISZ Titkárság új tagját, aki projektkoordinátori feladatokat lát el.

4. EISZ stratégia 2017-2020

Monok István elmondta, hogy kezd kialakulni az EISZ stratégia, november végéig összegyűjtik a hozzászólásokat, elkészül egy írott anyag, és a decemberi programtanácsi ülésen megbeszélik, január végére elkészül a végleges verzió. Fontos, hogy legyen fenntartható ez az együttműködés. A központi támogatást meg kell erősíteni, ezzel az EMMI Felsőoktatási Államtitkársága egyetért, az MTA, mint a témáért felelős is egyetért, és szeretné, hogy minimálisan 2 milliárdra emelkedjen meg a központi keret. Ez az összeg arra lenne elég, hogy a mostani előfizetés fenntartható legyen és az önrészek valamit szelídüljenek. Az ideális az volna, ha a központi költségvetés megduplázódna, és majd egy jelentős tartalombővülés is megvalósulna. Fontosnak tartaná, hogy az intézmények fenntartói is vegyenek részt a tehervállásban. Elsődleges stratégiai cél a költségvetés rendbetétele kell, hogy legyen. Ehhez az is hozzátartozik, hogy ha a törvény az Akadémia elnökét bízza meg és teszi felelőssé a Programért, akkor ez a pénz az akadémiai fejezetben jelenjen meg. Ebből a szempontból az NKFIH minőségbiztosító szerepet játszik, hiszen ellenőrzi ezeket az EISZ pénzköltéseket, de ahhoz, hogy valódi előfizetőkké váljunk, annak a legjobb módja, ha nem idegen fejezetből kell kiimádkozni a pénzt. Nagyon fontos dolog tehát a többletforrások bevonása. Az intézményi kör bővülése is nagyon fontos, a határon túli intézményi kör hozzáférése magyarországi tartalmakhoz nemzetstratégiai cél is. Nagyon fontos a szolgáltatások bővítése, az, hogy adott esetben szervezőként lép fel az EISZ egyes adatbázis típus használatának bevezetésével vagy tudatosításával. A modern könyvtárhoz hozzátartozik, hogy megtanítsa a felhasználókat arra, hogy használni tudják a rendelkezésre álló adatbázisokat. Az EISZ kilépett a nemzetközi porondra is, a kollégák részt vettek nemzetközi fórumokon. A Közép-európai régiós együttműködést is látványosan kívánják erősíteni, hiszen hasonlóan forráshiánytól, szervezeti problémáktól szenvednek.

Urbán Katalin elmondta, hogy mi alapján állították össze ezt a vitaanyagot. Azért szükséges a változtatás, mert ha minden változatlan marad, a program néhány éven belül „kivérzik”, nem lehet támogatással adatbázisokat adni. A legfontosabb stratégiai cél középtávon a fenntarthatóság biztosítása lenne. Felveti a Programtanácsnak, hogy érdemes volna-e szponzorok keresésével próbálkozni. Szponzorok alatt itt 100%-ban magyar tulajdonú üzleti szereplőket értünk. Az EU-s pályázati forrásból származó támogatás itt nem szerepel, mint pluszforrás, mert a külföldi példák is azt mutatják, hogy amikor véget ért a támogatás, nem tudtak a szolgáltatóknak fizetni, hosszú távon nem lehet tervezni vele. Megkérdezi a tagokat, hogy vonjanak-e be szponzorokat. A fenntarthatóság biztosításának egy másik aspektusa, pedig az, hogy az intézmények a nagy multidiszciplináris tartalmak esetében részesülhessenek újra legalább 50%-os támogatásban, és a szakadatbázisok esetében legalább 25%-os támogatásban. A szolgáltatási kör bővítésével kapcsolatban a tudományos tartalomszolgáltatási feladatok kapcsán a támogatásra igénybe vehető tartalmak bővítése a cél.

Elmondja, hogy megkeresés érkezett a DOAJ – Directory of Open Access Journals szervezettől. A kollaboráció, a nemzetközi együttműködési hálózatok kialakítása érdekében megkérdezi a tagságot, hogy induljon-e az intézményi körben egy igényfelmérés az intézmények csatlakozási szándékáról ehhez a szervezethez. A tagok jóváhagyására van szükség, hogy egy ilyen típusú igényfelmérés elinduljon. Sok előnye van a tagságnak, pillanatnyilag Magyarországról az MTA KIK az egyetlen tagintézmény. A tagságban nemzeti konzorciumok is szerepelnek. Az EISZ Titkárság munkatársai úgy gondolják, hogy van értelme a tagságnak, ez külön költséget nem jelentene az egyes intézményeknek - ha elég intézmény jelzi, hogy szívesen részt venne ebben, akkor az EISZ saját költségvetése terhére állja a tagsági díjat.

Holl András hozzátette, az EISZ körben beszerezhető tartalmak többségében fizetős tartalmak, még akkor is, ha az EISZ az intézményi körnek ezeket ingyen adja tovább, azért az EISZ-nek ezekért fizetnie kell. Vannak ezekben a tartalmakban eldugva Open

Access tartalmak is, ennek ellenére az EISZ kör, a hazai felsőoktatás és a kutatás hatalmas pénzeket szán arra, hogy fizetős tartalmakat elérjen. Ezek nagyon fontos tartalmak, nem lehet őket megkerülni. Ugyanakkor növekszik az Open Access tartalmaknak a köre is. Úgy gondolja, hogy az intézményeknek külön-külön, mind az EISZ-nek is erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy az intézmények felé jobban közvetítse ezeket az Open Access tartalmakat is. Ennek a törekvésnek lenne egy láncszeme ez a javaslat, a DOAJ tagságoknak konzorciális alapon való megszervezése. A DOAJ az Open Access folyóiratoknak az aggregátora, a minősítője, az összegyűjtője, amelybe a hazai Open Access folyóiratok külön-külön is beléphetnek, csatlakozhatnak. Számos, majdnem 30 hazai OA folyóirat tagja már a DOAJ-nak. Ha a hazai felsőoktatási intézmények szervezetenként belépnek, szervezettebben lehet a saját OA folyóiratainkat is kiközvetíteni a DOAJ felé, nagyobb láthatóságot adva a hazai előállítású tudományos tartalmaknak.

Urbán Katalin kérdésére, hogy a következő héten küldhető-e egy ilyen jellegű kérdőív, a tagság egyhangúlag igennel válaszolt.

Kokas Károly véleménye szerint az EISZ-nek a közép- és hosszú távú stratégiájában a meglévőnél is komolyabban kell az OA-val foglalkoznia. Elmondható, hogy az EISZ típusú konzorcium egy olyan vállalkozás, amely akkor sikeres, ha hosszú távon megszünteti önmagát. Ha a páneurópai „EISZ-ek” olyan tökéletesen dolgoznak és közvetítik a szakirodalmi igényeket, hogy egy idő után már nem is lesz szükség ilyesmire, hanem egy másik szervezetre, amely az APC-típusú költségeket osztja el. Az a kérdés, hogy az olyan szervezetek, mint az EISZ-ek tudják-e befolyásolni, rövidíteni azt a hibrid korszakot, amelyben most élünk. Ugyanis a hibrid korszak a zavarosban való halászat egyik legjobb terepe. Vannak kiadók, amelyeknek óriási potenciált látnak a vásárló kétszeres lehűzéséből, mindaddig, amíg a hibrid korszak kitolható. Úgy gondolja, hogy a nemzetközi együttműködésnek és az EISZ-nek is óriási potenciálja van abban, hogy erre felhívja a figyelmet. Javasolja a Greene Archive lehetőség népszerűsítését. Javasolja a külföldi partnerek megkeresését, megkérdezését, hogy mit gondolnak a hibrid időszakról. Közös fellépést javasol annak érdekében, hogy az OA korszakra való áttérés rövidebb legyen. Az európai konzorciumok óriási lobbierőt és információ szétosztó erőt képviselnek, ugyanis sok dolog azért nem történik meg, mert a résztvevők nem tudnak róla. November 20-ig a Szegedi Tudományegyetem Könyvtára tenni fog egy szöveges javaslatot a stratégiához.

Monok István hozzátette, hogy lépések vannak az európai együttműködés szintjén is ezen a területen. A Berlin-Brandenburgi Akadémia kezdeményezésére folyamatban van egy európai nagy projekt, amely az akadémiai tudományos tartalmak egy közös európai kapun történő elérését célozza meg. A szabad hozzáférésű tartalmakat egy kapura tereli. Ebben a projektben az MTA-nak és a Könyvtárnak is szerepet szánnak.

Szász Károly elmondta, hogy a tagsági kör bővítését egyedi alapon tudná elképzelni. Minden egyes esetben meg kell vizsgálni, hogy hoz-e vagy visz-e a konyhából. Ha a kör bővítése erősít, akkor támogatni kell, ha gyengít, akkor nem. Ha valaki nem tartozik a mi körünkbe és hiányjellegű információkat megvásárol a piacról, nekünk az a célunk, hogy mi ezt jobban, hatékonyabban, olcsóbban tegyük. Ha jobban csináljuk, ez attraktívabbá tesz bennünket, és nem fogják külön megtenni. Ha hozzánk akarnak csatlakozni, akkor pedig hozzák magukkal azt a támogatást, amit addig megkaptak. A szponzorokkal kapcsolatban, ami elhangzott, azt nagyon veszélyesnek tartja. Nemcsak azért mert a szponzorok kihátrálhatnak, hanem azért is, mert ez a rendszer úgy működik, hogy az árazási feltételeit ismerik a velünk szemben álló partnerek, és amikor ajánlatot tesznek, akkor beárazzák ezt az egészet. Ha belép egy szponzor, akkor csak az árat fogja növelni. Az állami támogatást is úgy kellene intézni, hogy inkább utólag, és lebegtetni kellene, mert akkor az ajánlattevő nem lesz biztos abban, hogy meglesz a támogatási tartalma, és nem biztos, hogy akkor emelni fogja az árat. Utána pedig, amikor megszülettek a végleges feltételek, főleg a kétéves szerződéseknél, úgy gondolja, akkor adjon az állam támogatást, mert különben az állami támogatás nem nekünk jön, hanem a külföldi szolgáltatóknak. Az OA irányába való elmozdulás, főleg a speciális, különleges igények kielégítése esetében volna jó.

Monok István elmondta, hogy az első körben az OA esetében azt kell elérni, hogy a felsőoktatási intézmények és a kutatóintézetek információval szolgáljanak számunkra, hogy mennyi OA összeget fizettek ki. A szolgáltatókkal folytatott tárgyalásnál ez fontos érv lehet a kétszeres fizetés elkerülésére.

Nagy Zsuzsa véleménye szerint ez a stratégiai koncepció egy elég markáns irányváltást tartalmaz. A résztvevők jelentős része eddig úgy gondolkodott az EISZ-ről, mint ami a magyar tudományos kutatás és a felsőoktatás információ ellátását biztosítja, alapvetően drága külföldi tartalmakkal. Ehhez képest egy jelentős bővüléssel számol, mégpedig a közművelődés, a közönyvtáraknak az információellátását biztosítani kívánja, elsősorban magyar tartalmakkal. Ez lehet jó és ésszerű, de bizonyos kérdéseket felvet. Végig kell gondolni az egész program célrendszerét, működési mechanizmusát. A finanszírozást, az erőforrás allokációt, mert nem csak az a kérdés, ki mennyit tesz bele, hanem az is, hogy ki hogyan részesül ebből, kire mennyi jut. A döntési mechanizmust, azt, hogy ez továbbra is egy egységes szervezet, program marad, vagy egy ernyőprogram, amely alatt esetleg részprogramok vannak, mint tudományos, közművelődési, esetleg egészségügyi. Hogyan alakul az egy településen működő nagyobb könyvtárak kapcsolata, tehát, hogy munkamegosztás alakul-e ki, nehogy párhuzamosság legyen egy egyetemi könyvtár és egy megyei könyvtár között. Tehát sok olyan kérdés van, amit végig kell gondolni, mielőtt elköteleznénk magunkat valamelyik irányba.

Urbán Katalin megköszönte a hozzászólást – nagyon fontos dolog hangzott el: merre tovább? A stratégiai tervezetben leírtak egy centralizáltan működő nagy szervezet képét vetítik előre. Ennek előnye, hogy a fenntartók számára pontosan láthatóvá és folyamatosan monitorozhatóvá teszi, hogy Magyarország mennyit költ elektronikus tartalomszolgáltatásra. Másrészt ijesztő lehet egy ilyen központi vízfej képe, amelyben elsikkadhatnak az eredeti célok, amelyekért ez a szervezet eredetileg létrejött. Úgy gondolja, hogy amíg az intézményi igények felmérése alapján történnek a beszerzések, addig több előnye van, mint hátránya egy központosított szolgáltatási rendszernek.

Holl András hozzátette, hogy a legfontosabb kérdés, hogy az EISZ milyen tartalmat szolgáltat, és nem az, hogy milyen intézményi körnek szolgáltat. Nem mehet el abba az irányba, hogy napilapokat vesz. Úgy gondolja, hogy ha kitart az EISZ azok mellett a tartalmak mellett, amelyek az elsődleges intézményköröknek, az egyetemeknek és az Akadémiának fontosak, ami az EISZ profilja, tehát a tudományos tartalmak, be kell lássuk, hogy ezeknek vannak marginális fogyasztói is, mint a kórházak, a közoktatás, a közművelődés, stb.. Az a racionális, ha ezeket a tartalmakat egy szervezet szerzi be központilag, és nem fenyeget az a veszély, hogy ezek a más szervezet típusok elvihetik a programot egy más irányba.

Szluca Péter véleménye szerint az EISZ stratégiai szempontból az OA ellensége. Mert ha nagy kiadókna másfél milliárdot fizetünk egy csomagért, akkor vajon ezzel mennyire segítjük az OA terjedését. Javaslatá szerint stratégiai szinten inkább arra kellene nagyobb hangsúlyt fektetni, hogy ne a több folyóiratcsomagot vegyünk meg, inkább egy olyan szolgáltatást, amely lehetővé teszi, hogy a nem OA tartalmakat a kutatók gyorsan elérhessék. Addig, amíg a konzorcium másfél milliárdot fizet az Elsevier-nek, addig nem valószínű, hogy gondolkodnak azon, hogy átmenjenek-e OA-be, vagy sem.

Dér Ádám hozzátette, hogy pont a holland konzorcium írta, hogy elfogadta, hogy kifizetik azt a rengeteg pénzt, de akkor a holland cikkek mind OA jelenjenek meg. Szerinte ebbe az irányba kellene elindulni.

Monok István elmondta, hogy ehhez az kell, hogy az Akadémia első körben elfogadja az OA feltételeket. Ez nem egyszerű, mert tudományszakonként másképp látják, és ahhoz, hogy egy ország valamilyen irányban elinduljon, nem árt, ha az intézményei saját blokkon belül egyetértenek egymással. Úgy gondolja, hogy az EISZ vásárlások és az OA együtt kell haladjon.

Holl András elmondta, hogy az OA egy nagyon komplex, sokszereplős kérdés. Ebben az EISZ, és más országok nemzeti konzorciumai csak egy szereplő, de nagyon fontos szereplő. Itt azt kell látni, hogy van egy nagy könyvtári vagy akadémiai zseb, amely az információhoz való hozzájutás költségeit tartalmazza. Ugyanennek a zsebnek kell tartalmaznia az OA modellben az APC közlési díjakat. Tehát nem megkerülhető, hogy az előfizetéseknél ne vegyünk figyelembe ezeket a szempontokat. Ezért fog az Akadémiai Könyvtár és az EISZ is további lépéseket tenni, egyeztetni a hazai partnerekkel, az OA partnerekkel és az EISZ előfizető intézményekkel. Mindenképpen egy nagyobb koordinációra van szükség. Akkor van esélyünk a multinacionális kiadókkal tárgyalni, ha egységes országos álláspontot képviselünk.

Karácsony Gyöngyi elmondta, hogy mindannyian látják azoknak az APC-knek egy részét, ami az egyetemekről kimegy. De nem biztos, hogy elég erősek egy egyetemen ahhoz, hogy az összeset lássák egyben. Ezt a munkát ők felvállalják, végzik is, de egy bizonyos szint felett nincs rá hatásunk. Ehhez nagyon jó volna valami segítség.

Monok István válaszában elmondta, hogy a kancellárok és a rektorok is ezt pontosan értik, hogy nekik is érdekük ez. Nagyon kíváncsi, hogyan fogadják majd az Akadémia OA állásfoglalását.

Holl András javasolta, hogy a nem túl távoli jövőben szervezzenek egy összejövetelt az összes érdekelt egyetem részvételével, kifejezetten az APC-k kezelése és nyomon követése témakörben.

Karácsony Gyöngyi javasolta, hogy a pénzügyi vonalon kezdődjön a nyomozás. Egy egyetem nem fizet ki APC számlát anélkül, hogy az a könyvtárban regisztrálva ne lenne, vagy ne lenne rajta jóváhagyás vagy egy szignó, anélkül nem lehet megfogni.

Nagy Zsuzsa megkérdezte, hogy mennyire szabályozott a kifizetés. Az intézmények döntenek-e el, hogy milyen számon tartják nyilván, vagy pedig egységes módon.

Karácsony Gyöngyi megkérdezte, hogy a transzparenciára tekintettel, kaphatnak-e önrész táblázatokat a résztvevő intézményekre és a tartalmakra lebontva.

Urbán Katalin azt válaszolta, hogy a honlapon, a Programtanács tagjai számára jelszóval elérhető felületen megtalálhatók lesznek ezek az információk a hónap végére.

Készült: Budapest, 2016. október 15.